

הבל

מחזה קצר מאת: חגית בודנקין ואסנת זיביל

בימוי: אסנת זיביל

(C) כל הזכויות שמורות לחגית בודנקין ואסנת זיביל

בית אבות של חולי דמנציה (אלצהיימר). על הבמה מטפלת כבת 55-60. לידה יושב זקן כבן 80, המטפלת, מסדרת את החולצה שלו בתוך המכנסיים, סוגרת את הרוכסן, ואז היא קושרת את העניבה שלו. המטפלת מלאת חיות ונמרצת ומתייחסת לזקנים ברוך ואהבה. מהצד השני של הזקן יושבת אשתו, זקנה כבת 80 היא מסדרת את הגרביונים שלה, נועלת נעלים יפות ועונדת תכשיטים. לידה זקנה נוספת ('הממלמלת') שכפות ידיה שלובות חזק זו בזו - לאורך כל המחזה היא ממלמלת דברים לא ברורים....ברקע נשמעת מוסיקה מתוך רדיו דיסק נייד קטן.

זקנה (בקלילות) אין זמן. אין זמן. המסך עולה...

זקן דבש

מטפלת (מסדרת לזקן את העניבה) את שומעת? הוא אומר שאת דבש.

זקן לאן הולכים?

מטפלת לא הולכים, רוקדים.

זקן לאן הולכים?

מטפלת תיכף מתחילים הריקודים. פסדובלה, צ'ה צ'ה צ'ה, טנגו. הנה. (מסיימת לקשור לו את העניבה) עכשיו זה לא לוחץ. אתה נראה בהחלט ג'נטלמן (לזקנה) הבחור שלך חתיך אמיתי.

זקנה הבחור שלי? על מה את מדברת גיזלה? (צוחקת) בחור? חצי ברלין מחזרת אחריי...

זקן (פורם את העניבה) לאן הולכים?

כל הזמן הזה, ולאורך כל ההצגה הממלמלת ממשיכה למלמל מלמולים שלא נשמעים ברורים. מטפלת (בסבלנות) לרקוד פרופסור שניידר. אתה תראה, יהיה נהדר. בוא, כדאי שנשים עניבה, מה דעתך? (שוב מסדרת את העניבה, פונה ל"ממלמלת") אמרת משהו?

זקנה אל תדברי איתה, היא משוגעת. וגיזלה, תזדרזי קצת עם האיפור...

המטפלת ניגשת לזקנה ונותנת לה אודם. הזקנה מתאפרת.

זקנה יש היום אולם מלא?

מטפלת כן, כן כל המקומות תפוסים. (מתכופפת להרים את העניבה שהזקן שוב השליך) כמו הגב שלי...כו-לם באו לראות את הכוכבת. הנה ככה...

המטפלת שמה לזקנה פרח בשיער, היא מוציאה מראה. הזקנה מתבוננת בבבואה של עצמה.

זקנה (לעצמה במראה) ננה, התגעגעת אליך. טוב שבאת. כמה שאת יפה עם האודם

- הזה ואיזה פרח... בואי תכירי מישהי (מראה את המראה למטפלת) תכירו.
 סבתא, זאת גיזלה. המלבישה שלי. אני לא יודעת מה הייתי עושה בלעדיה.
 המטפלת נעים מאוד. יש לך נכדה מאוד מוכשרת.
- זקנה (למראה) שמרתי לך מקום בשורה הראשונה. לכי שלא תפסידי את ההתחלה,
 אני אפגוש אותך שוב, אחרי ההשתחויה. נשיקות. לכי... (למטפלת) לכי איתה
 תראי שהיא מוצאת את המקום שלה. היא כבר לא כל כך רואה.
- זקן (כועס) אמרתי דבש. ותשימי גם חמאה. אני רעב
- הזקן מתחיל לשוטט בחדר, הולך מצד לצד כל פעם כאילו הולך למקום משמעותי, וכל פעם נתקע וחוזר על צעדיו.**
- זקן אין שם כלום. אין שם כלום. אין שם כלום. לא. אין שם כלום. אני הולך למקום
 אחר...
- לבמה נכנס בחור צעיר, הבן של המטפלת. הוא אווז חוט מאריך ומסדר משהו במערכת.**
- בן מצאתי. עכשיו נוכל לחבר את הרמקולים.
 מטפלת איזה יופי שהגעת, מהר מהר. כדאי שנתחיל. (מוחאת כפיים)
 זקנה (מושיטה את ידה לבן לנשיקה) גיזלה, מי האיש הצעיר?
- המטפלת ניגשת לחלץ אותו. מרחיקה ממנו את הזקנה בעדינות.**
- מטפלת אל תיבהל, היא חושבת שאתה אחד מהמחזרים שלה. היא לא כל כך איתנו.
 אבל ברגע שהריקודים יתחילו..(מתרגשת) אתה תראה, היה כתוב בעיתון
 שאנשים עם אלצהיימר שרוקדים מתחילים לזכור דברים....
- בן (מחבק את המטפלת) אני זוכר משמע אני קיים..
 מטפלת תשים. תשים להם משהו...
- הבן מדליק סיגריה.**
- מטפלת עוד סיגריה? בסוף זה יהרוג אותך. נו... יש לנו רק שעה...
 בן אל תדאגי אמא. אברי סינג איז אנדר קונטרול...הבטחתי שאני אבוא, לא?
- מטפלת ואני שמחה שהגעת. (מביטה עליו באהבה) מהר מהר. כדאי שנתחיל (מוחאת
 כפיים).
- זקן (רוטן) בחור צעיר, דג מלוח הוא מלוח. כל הזמן אני אוכל דגים מלוחים. עכשיו
 אני רוצה דבש.
- בן אולי שאחטה? (שם לו את הסיגריה בפה)
 מטפלת (לבן) מוסיקה. עכשיו.
- בן I am d.j. 'edge' are you ready for the king? הלהיט ששיגע את
 העולם לם לם לם . כן. כולם לרקוד. קדימה פרופסור שניידר. ומה איתך? לנער
 אבק ולרקוד...
- הבן משמיע את השיר 'cheek To Cheek' . לאט לאט מתחיל להתחולל שינוי. הזקן משנה**

- את צעדי. מהליכה לקראת כלום הוא מתחיל לרקוד, הוא ניגש למטפלת, הם רוקדים.
 מטפלת (לבן) זה מצליח. בחיי. תראה אותו. רוקד כמו בחור צעיר...
 הזקן רוקד בקלילות. מוביל את המטפלת בצעדי הריקוד ומפלטט איתה.
 מטפלת אתה מרגיש טוב? פרופסור שניידר, אתה ממש רקדן מקצועי.
 בן (למטפלת) יאללה אמא, לכי על זה, תתחנני איתו, ואחר כך כשהוא יתפגר הוא ישאיר לך את כל הכסף שלו...
 הזקן מנשק את כף ידה.
 מטפלת הי. לאט לאט בעלי כאן והוא טיפוס קנאי.
 הזקן פותח את העניבה שלו ומעיף אותה,
 מטפלת (צוחקת) היי, לא את העניבה, אתה יודע כמה זמן לקח לי לקשור אותה?
 הזקן לא משיב, הוא ממשיך לרקוד, לפתע הזקנה מתחילה להתעורר, היא כאילו חוזרת בזמן, היא נגשת ומפריעה לריקוד.
 זקנה ארבע שעות. אמרת שתחזור לפני ארבע שעות. אתה משאיר אותי לבד עם הילד ונעלם.
 מטפלת בוא. תרקוד עם אשתך. (מנסה ללכת ממנו)
 הזקן (ממשיך להוביל אותה בריקוד) (למטפלת) לא. אל תלכי. אני כל כך מתגעגע אליך. פעמיים בשבוע זה לא מספיק. ועכשיו כשהילד חולה...
 מטפלת (עוצרת את הריקוד שלה עם הזקן) יש לכם בן? (לבן) אני עובדת כאן כבר עשר שנים ולא ראיתי אף פעם מישהו שבא לבקר אותם.
 הזקנה נעמדת בין המטפלת לזקן.
 זקן (לזקנה) מה? את מאשימה אותי במשהו?
 זקנה אני? לא... שאני אאשים אותך? מה פתאום? מה רע לי? אני חייה בדיוק את החיים שחלמתי עליהם...
 זקן אל תהיי דרמטית
 זקנה דרמטית? (ביאוש) אני דרמטית? מתי תבין שאתה לא יכול לברוח כל פעם שקצת קשה לך. אתה כבר בן שלושים. יש לך תינוק. תתמודד.
 זקן אני צריך ללכת...
 זקנה אם אתה הולך שלא תעיז לחזור...אתה שומע? וקח את הפרחים שלך... (זורקת עליו את הפרח)
 הזקן תופס את המטפלת. מסובב אותה בריקוד.
 זקן בואי. אני רוצה להרגיש אותך מבפנים. לנשק אותך...
 הזקן מנסה לנשק את המטפלת. הבן מתערב ומפריד ביניהם.
 בן לאט לאט הר שניידר. (למטפלת), אפשר, גברתי?
 הבן לוקח את המטפלת ורוקד איתה.

- מטפלת (צוחקת) לא לפני הילדים (ממשיכה לרקוד בהנאה)
הזקן ממשיך להסתובב בחדר, ברקע המוסיקה ממשיכה.
- זקן (עם הפרח ביד) אל תעזבי אותי. אני מתחנן. אני אעשה הכל. אני אשתנה. אני
 אני לא אסתכל על אף אחת אחרת. אני אהיה אבא טוב. אני מבטיח. רק אל
 תעזבי אותי.
- הזקנה רוקדת והזקן חוזר לתקופת היותו מלצר. מושיט לה כוס. הזקנה לוקחת את הכוסית
 ורוצה להמשיך ולהסתובב. אבל הזקן בתפקיד המלצר חוסם את דרכה.**
- זקן ראיתי אותך בתיאטרון. את ממש כוכבת
 זקנה (צוחקת) תודה
- זקן צא, כתם ארוך! צא, אמרתי * * (הזקן לוקח את המטלית שעל זרועו ומציע אותה
 לזקנה). מניסיון אפשר להשתמש בסודה לשתיה. זה מוציא הכל. כתמי יין
 אודם...
- זקנה (מסוקרנת) אני מבינה שלא הצלחתי להפחיד אותך...
 זקן פיזיולוגיה של גוף האדם מפחידה אותי הרבה יותר...
 זקנה אז מה. סטודנט?
- המטפלת (לבן) אתה זוכר את הפגישה הראשונה שלנו. תסתכל עליהם. תלמד! זה
 חיזור!
- הבן מחייך אליה. הזקן והזקנה רוקדים.**
- זקן אני קצת מקנא בך...את יודעת....
 זקנה למה?
- זקן על הבמה את יכולה להיות כל ערב דמות אחרת. לשכוח מהמציאות
 זקנה (צוחקת) גם להיות מלצר זה קצת תיאטרון, לא?
- מטפלת (לבן) תסתכל עליהם, החיים הם לא בדיוק מה שאתה מצפה מהם בגיל עשרים.
 זקן (לזקנה) אחרי הריקודים תבואי איתי לקפה הרומאניש? אומרים שיש שם
 עוגות דבש Ausnahme (יוצא מן הכלל)
- מטפלת (לבן על הממלמלת) אולי תנסה לרקוד קצת גם איתה... אתה רוקד כל כך
 יפה... אני יודעת שהיא נמצאת כאן, איפה שהוא. את כאן נכון? (בחיבה)
- בן היא כבר מזמן לא כאן אמא.
- מטפלת הם כולם כאן, זאת המציאות שלהם, אין להם עבר, כאן יש רק הווה. ובהווה הוא
 מלצר מאוהב, היא שחקנית תיאטרון וזאת... אותה אני עוד מנסה להבין.
- בן כן. ואת בתפקיד המטפלת...
 מטפלת כן. אני מטפלת. אל תזלזל בעבודה שלי. אתה יודע שאם החצבת של הבן שלך
 לא הייתה מסתבכת, לא הייתי מפסידה חצי שנה והייתי יכולה לסיים את הקורס
 ולעבוד היום בבנק בדיוק כמוך. הייתי יכולה לסיים את הקורס ולעבוד היום

- בבנק בדיוק כמוך.
- בן חצבת? אני לא זוכר שהייתה לי חצבת.
- מטפלת אני טובה במה שאני עושה.
- בן כן. רק חבל שבסוף נתקעת שלושים שנה בלנגב ישבנים
- מטפלת ואולי אני אוהבת לנגב ישבנים?
- המוסיקה מפסיקה. הזקן חוזר ללכת בלי מטרה. המטפלת מתיישבת על כסא. היא בווה באוויר.**
- זקן אין שם כלום... אין שם כלום... אין שם כלום...
- הבן שם שיר של להקת אבבא Dancing Queen**
- בן מצטער אמא...הנה אני אשים לך שיר שאת אוהבת. את אבבא. יאללה, אני רוצה לראות את כל בית 'פסגת חן' רוקדים. כולם...לשמוח....
- המטפלת קמה, ניגשת ל'ממלמלת' ומעודדת אותה לקום ולרקוד. הזקנה ניגשת לבעלה שיושב ובוכה.**
- זקנה (מחזיקה את הראש שלו בין ידיה) תבכה. תבכה....
- זקן נעלם. כל כך צעיר. טיפש. חושב שהחיים ארוכים.
- זקנה הוא לא היה טיפש. אף אחד לא חי לנצח. אנחנו לא אשמים. בסוף כולם מתים.
- זקן מי מת?
- מטפלת כן. מי מת?
- זקנה הבן שלנו. נעלם.
- זקן נעלם! אני נעלם. אני לבד בתוך הראש שלי. אני טיפש
- זקנה אתה לא טיפש. יש לך אלצהיימר.
- זקן (מתחיל ללכת כמו קודם) אני הולך לאיבוד בתוך עצמי. איך אפשר כל כך מהר לאבד את הזיכרון. יום אחר יום החיים שלי משאירים אותי מאחור.... אין שם כלום...אין שם כלום....
- זקנה בוא טפשוך אתה צריך לעשות פיפי. בוא נוריד לך את המכנסיים.
- (הזקן בורח מהזקנה עם המכנסיים למטה, והזקנה רודפת אחריו)**
- בן (צוחק) פרופסור לבוטניקה שהופך להיות צמח. אם זה לא היה כל כך עצוב...
- מטפלת מה אתה צוחק? אולי תתנהג כמו בן אדם?
- בן מה זה להיות בן אדם? (לעצמו) זה להיות בני אדם?
- מטפלת כן, זה להיות בני אדם, אתה יודע שפרופסור שניידר היה מנהל במכון הוולקני.
- קיבל את פרס מהנשיא...
- בן (בייאוש) ועכשיו הוא צנון.
- מטפלת אל תדבר עליהם ככה. לפחות יש לה מישהו לבכות איתו...
- בן את מתגעגעת לאבא?
- המטפלת הולכת ומלבישה את הזקן, מרימה את מכנסיו וסוגרת את הכפתורים, הבן ניגש לעזור**

לה, הוא מרים את החגורה של הזקן ומושיט אותה. הזקן תופס את החגורה ולא עוזב אותה.

בן זאת החגורה שלך. אני רק רוצה לשים אותה ככה

זקן אז בזה הרבצת לו?

הזקן לא נותן את החגורה, הוא מוציא אותה מידי הבן בכוח. ומנסה לחנוק אותו.

זקן ואתה קורא לעצמך רשג"ד? השוטרים אמרו שמצאו סימנים של חגורה על הגב

שלו. כל מה שהוא רצה היה להיות חלק מכם, חניך למופת... ואתם... אני מכיר

אתכם חושבים שאתם אלוהים

הזקן מפיל את הבן ומצמיד אותו לרצפה

זקן חנון. משקפופר. טינופת. תולעת. ככה צרחת עליו. והוא התחנן?....

הבן לא...

זקן תזחל. כמו שהוא זחל. תאכל בוך. ככה כן. בטח גם הוספתם קצת רגליים.

ואגרופים.

הזקן מתנפל על הבן. מכה אותו.

בן המוסיקה...אמא...תכבי את המוסיקה.

זקן עכשיו אתה קורא לאמא שלך. ואיפה אמא שלו? היא זאת שמצאה אותו. הייתה

צריכה להוריד אותו מהחבל...אל תגיד שלא ידעת שזה מה שהוא יעשה עם

עצמו. ככה לא מחשלים בן אדם. תאמין לי. אני עברתי דברים קשים יותר ממה

שאתה יכול להמציא בשביל ההשבעות שלכם. ככה לא מחשלים בן אדם...ככה

רק גומרים אותו...ככה הוא גומר את עצמו...

הזקנה מגיעה ונעמדת בין הזקן לבין הבן שעל הרצפה. היא תופסת את היד של הזקן

זקנה לא..לא ככה...

הבן משתחרר מזועזע.

מטפלת מה עשיתי? מה עשיתי? איך חשבתי שאני מטפלת?

בן אמא? אמא? את זוכרת? את באמת כבר לא מטפלת, אבל היית פעם. זוכרת?

מטפלת איזה טיפשה אני... להאמין, שיש לי גישה לזקנים.

המטפלת ניגשת ומתחילה להושיב את הזקנים על הכסאות.

מטפלת (לזקן) שב!

בן (תופס את המטפלת ביד) לא. לא. אמא...לא....

מטפלת (ממשיכה להושיב את הזקנים. לזקנה) בואי זאת אני גיזלה ... (המטפלת נותנת

לזקנה את המראה ביד, הזקנה מאושרת)

מטפלת (לבן) אתה הבעל הכי טוב בעולם...(מנשקת אותו)

בן (מלטף אותה) נכון אמא...

זקן (לזקנה) אווה? אווה? ... זאת את? אווה? לא תנחשי, אני מועמד לפרס הנשיא.

וביקשתי דבש. לא דג מלוח. דבש.

זקנה פרנסין. איפה את, פרנסין... פרנסין. איפה ננה? אני רוצה לדעת אם היא נהנתה בהצגה שלי.

הבן סוגר את המוסיקה. המטפלת מתיישבת ליד הזקנים באותה השורה. הבן מביט בהם הבן בשבוע הבא אני אשים לכם רק את פרנק סינטרה. את תראי. הם יהיו שוב מאושרים. את תהיי מאושרת.

הממלמלת מתחילה לדקלם בלי להפסיק את קוהלת. לאט לאט גם הקהל שומע אותה.
הממלמלת: הבל הבלים הפל הבל***. מה-יתרון, לאדם: בכל-עמלו--שיעמל, תחת השמש. דור הלך ודור בא, והארץ לעולם עמדת. וזרח השמש, ובא השמש; ואל-מקומו--שואף זורח הוא, שם. הולך, אל-דרום, וסובב, אל-צפון; סובב סבב הולך הרוח, ועל-סביבתיו שב הרוח. כל-הנחלים הלכים אל-הים, והים אינו מלא; אל-מקום, שהנחלים הלכים--שם הם שבים, ללכת.

על הבמה יושבים הזקנים והמטפלת. הזקנה מדברת אל עצמה במראה, הזקן שותק. המטפלת לוקחת את היד של הזקן ומלטפת בעזרתה את פניה שלה. שוב ושוב. היא בווה באוויר. היא אחת מהם. הממלמלת ממשיכה למלמל את קוהלת.

הממלמלת מה-שְהִיהָ, הוא שְיִהְיֶה, ומה-שְנַעֲשֶׂה, הוא שְיַעֲשֶׂה; ואין כל-חדש, תחת השמש. יש דבר שיאמר ראה-זה, חדש הוא: כָּבֵר הָיָה לְעֵלְמִים, אֲשֶׁר הָיָה מְלֻכָּנּוּ. אין זְכָרוֹן, לְרֵאשִׁים; וגם לְאַחֲרִים שְיִהְיוּ, לֹא-יִהְיֶה לָהֶם זְכָרוֹן...

הבן (לוקח את הדיסקים שלו. ניגש ונושק לאמא שלו)

המטפלת מי אתה בחור צעיר?

הבן אני הבן שלך.

המטפלת הבן שלי? (מצחקקת)

הבן טוב אמא, אני אבוא שוב בשבוע הבא. אני מבטיח. אבל עכשיו אני חייב ללכת. מצטער...נגמר הזמן.

המטפלת, הזקן, הזקנה, הממלמלת יושבים בשורה ובוהים...

חושך. סוף.

* **קהלת.** פרק א. **הבל הבלים הכל הבל – הכל זמני...** ("רק קריאה עקבית של המונח הבל בתור "זמניות" במקום "תפלות", מאפשרת להבין את מבנהו של ספר קהלת ולהפנים את המסר שלו" מתוך המאמר: 'קהלת החולף והנצחי' מאת: איתן דרך-שב (2004)
 * * מתוך מקבת מאת ויליאם שקספיר בתרגום אפרים ברוידא